

ION DRUȚĂ, POETUL SAU SEMNIFICAȚIA BALADELOR LUI CREȘTINE

Acad. Mihail DOLGAN

ION DRUTA, THE POET OR THE SIGNIFICANCE OF HIS CHRISTIAN BALLADS

The famous novelist and playwright, Ion Druta, has launched himself as a poet when publishing the book *Ingerul supraviețuirii* (The Angel of survival) in year 2011 in Bucharest. The author calls his lyrics „Christian ballads”. Ion Druta attacks in a highly critical manner all the aspects of the Moldovan contemporary life: social-political, spiritual, ethical, Christian etc.; he even enters polemics with the Creator himself. Being a greater Bible interpreter, the author frequently uses biblical phrases, the Ten Commandments of the Lord. According to Druta, the book is „full of anxieties and fears, it is very personal and intimate”.

*Verbul este / Unica, / Nestemata /
Noastră avere. /
În zilele mari / Și-n zilele / De cumpănă, /
El, / Verbul, / Ne va ajuta /
Să rămânem / În picioare, / Să ne păstrăm /
Fața / Și duhul, / Credința / Și neamul.*

Mutul nu face bine. Sufletul nu suportă presiuni. Există cărți care nu pot fi și nici nu trebuie citite dintr-o răsufflare. Ceea ce a venit încet, picătură cu picătură, poate fi însușit numai în felul în care a venit.

(Ion Druță)

În sfârșit, după atâtea îndelungate așteptări ale cititorului, ceea ce trebuia să se producă – s-a produs: Ion Druță, cunoscutul romancier, dramaturg și nuvelist, și-a pus numele pe o carte întregă de poezii propriu-zise, intitulată sugestiv și în duhul timpurilor răvășite de astăzi – *Îngerul supraviețuirii* (Mărturii și spovedanii). Cartea a apărut în anul 2011 la București, la Editura Academiei Române, prezentându-se ca un fel de preludiv ce anunță apropiata vârstă de 85 de ani ai scriitorului. De altfel, la aceeași editură a văzut lumina tiparului, în 2008, și drama istorică *Maria Cantemir, ultima dragoste a lui Petru cel Mare*. Dincolo de mulțimea de greșeli de tot felul, dincolo de schimonosirile de cuvinte

și de prezentarea netradusă a frazelor și textelor rusești (volumul nu s-a învrednicit de un corector avizat care să-și facă datoria, fapt în sine mult regretabil), lucrarea de față trebuie să fie întâmpinată cu bucurie și cu prețuirea cuvenită. Substanța ei se constituie din două ample compartimente: unul, *Îngerul supraviețuirii*, un fel de curriculum vitae suplimentar, menit să înfățișeze – cu noi argumente probante – „nesfârșitul război” cu oamenii puterii de la Chișinău și Moscova întru promovarea propriilor opere, care răzbateau spre cititor cu atâta dificultate, inclusiv cu „șantiștii” în ale limbii și cu „diversiunile ideologice” de tot felul, întruchipând, astfel, destinul nefast al unui scriitor veșnic prigonit. Pe această cale se înlătură multe din falsurile și speculațiile inventate.

Al doilea compartiment, principalul, *Flori de salcâm* (p. 117-413), se compune din „**balade creștinești**”, niște „comunicări” – convorbiri sacre cu Dumnezeu, „șoptite în ceas de mare tulburare a sufletului”, asupra treburilor lumești, asupra a tot ce este sau ar trebui să fie rostul existenței umane, al plugarului în plan universal. Într-adevăr, baladele creștinești druțiene sunt îndelung trecute prin mirozna dulce-amăruie a florilor de salcâm, a aceluia copac singuratic (iată și simbolul scriitorului însuși), *veșnic stârpit de prin grădini, din fața caselor, de pe sub garduri, de nenorociții mei pământeni, care habar n-aveau că-și stârpesc norocul, zice întristat autorul. Căci sârmanul salcâm, el, chiar și în pădure e veșnic marginalizat de confracții săi, mai undeva pe la margini, pe-o coastă hleioasă de deal, într-o râpă afurisită, că, las, va prinde rădăcini, va merge bine și acolo... Și „merge bine”!* Cartea este, după mărturisirea lui Druță, „una de frământări și zbu-ciume, este atât de personală, intimă, încât am stat mulți ani la cumpănă – poate fi ea tipărită, are rostul s-o scot în lume, sau mai bine o păstrez în formă de manuscris personal!?”

Puțini cunosc faptul (chiar și dintre specialiști) că Ion Druță a intrat în lumea scrisului pe „poarta poeziei”. După cum se confesează în interviul din 1973, *Pentru mine a face literatură sau a face teatru este un fel de a trăi* (publicat la Cluj-Napoca în „Tribuna”), precum și în povestirea *Horodiște* (1975), viitorul scriitor încă din copilărie a încercat să compună versuri, scriind niște poezii umoristice – „la comandă”, cum am spune noi azi, prin care a înveselit noul sat unde între timp s-a transferat cu întreaga-i familie. „Spuneam acolo stângaci, zice Druță, că în satul acela „erau și iazuri trei, / unde se joacă brotăcei, / dacă nu vrei să mă credeți, / mergeți mai la vale și vedeți”. Ceea ce l-a făcut cunos-

cut în tot satul a fost însă o baladă tristă compusă la moartea patriarhului, baladă ce începea cu versurile: *Tu, Miron, cât ai trăit, / Multe lucruri ai gândit...* Aceste și alte poezii, adunate într-un caiet, l-au făcut pe autor să se pătrundă de timpuriu de faptul că a fi scriitor este o mare meserie și o mare misiune (a făcut în această privință chiar o „teorie” ipotetică). Îndeletnicirile nu au fost întâmplătoare, nici trecătoare, cum au loc în atâtea și atâtea cazuri. Ele, cu timpul, au devenit o permanență și o necesitate organică a sufletului scriitoricesc de a-și exterioriza tainele și comorile sacre. Dacă până nu demult Ion Druță, aflat sub puterea de atracție a poeziei, includea din când în când la finele operelor de importanță și câte un mănunchi de poeme, cum ar fi în *Scrieri* (1989), *Pomul de la răscruce* (2003), *Povara bună-tății noastre* (2005), *Vatra Blajinilor* (2007), *Maria Cantemir, ultima dragoste a lui Petru cel Mare* (2008), *Opere* (vol. 1, 2008 și vol. 4, 2009), – iată că astăzi el s-a decis (nu ușor!) să publice, într-o ediție aparte, o carte întregă de balade creștine – **Flori de salcâm** (incluse în *Îngerul supraviețuirii*, 2011).

În poezia pe care a cultivat-o și o cultivă, Ion Druță renunță definitiv la rimă, preferă un demers liric liber, fluent, vibratil, voit în spiritul oralității și discursivității, intermitent și discontinuu, mult asemănător cu fluxul conștiinței agitate din poezia modernă. Mai toate spovedaniile autorului se organizează în jurul unor dialoguri ontologice și metafizice cu Dumnezeu, despovărându-ne astfel sufletul de întrebările grele pe care le ridică existența noastră dramatică, cu rosturile și ne-rosturile ei, cu virtuțile și păcătuirile aproapei; eliberându-ne de neliniști și zbuciumări, tămăduindu-ne cu lumina credinței, a binelui și adevărului. Apelează rar la virtuțile metaforei, dă întâietate analogiilor și parabolelor, alegoriilor și simbolurilor arhetipale, de proveniență biblică. Enumerările și reiterările, cu întreaga lor gamă de structuri (anaforă, epiforă, simplocă, anadiploză, diaforă etc.), constituie alte două procedee predilecte de accentuare și intensificare a gândurilor și emoțiilor autorului. Prin ziceri frumoase și de mare sinceritate, prin rostiri blânde de adevăruri crude, versul druțian năzuiește să se smulgă din jungla rătăcirilor și a păcătuirilor omului contemporan și să ne îndrepte pe căile bune ale creștinătății, ne cheamă să ne lepădăm de apucături nedemne și de relele morale și sociale ale veacului, ne îndeamnă să trăim în suflet cu frică de Dumnezeu, să ne pocăim și să credem în cele sfinte.

În viziunea lui Ion Druță-țăranul, muncile scriitorului se aseamănă – prin analogie – cu muncile plugarului: și aici ți se dă „o palmă de pământ”

pentru trudă, pentru „caznă și chinuri”, care și el urmează să fie „arat”, „semănat”, „prășit”, „cosit”, „recoltat”, ocrotit de secetă și de grindină. Numai că acest „pământ” se numește altfel: **limba maternă**, „matca graiului matern”, unde „Ca peste tot/ Se ară./ Se samăna./ Și se îngrijesc/ Semănăturile./ Până la cules”. „Plugarul nu va merge/ La arat./ Dacă nu știe bine/ Cu ce va însămânța/ Arătura./ „Cu cuvinte./ Fiule”. Ce fel? „Cuvinte bune./ Luminoase./ Miezoase./ Cu tâlc”./ De unde le voi lua?/ „Ți se vor da”./ Doamne, / Cuvintele au fost/ Marea patimă/ A sufletului meu!” În ciuda arșițelor și buruienilor de tot felul, în ciuda piedicilor puse de către consăngenii tăi „din vârful dealului” sau „din vale”, bătându-și joc de munca depusă: „Auzi neobrăzare?!/ Nu e treaba lui./ Nu e de nasul lui./ Nu e de mintea lui!!!/ Îmi împiedicau căluții./ Îmi stricau plugul./ Îmi risipeau sămânța”, Ion Druță, „amărâtu cela”, a reușit să pună în fața „altarului lui Dumnezeu” „...Masa aceasta./ Cu tot ce a rodit./ Cu tot ce-am strâns/ De-a lungul anilor./ Binecuvântează./ Doamne./ Acești colaci./ Împlețiți din cuvinte./ Din lacrimi și durere./ Iartă pământul./ Plugarul/ Și oaspeții/ Ce se vor aduna/ La această masă./ Care este/ Nu atât masa mea./ Cât masa ta./ Eu fiind doar sluga/ Care a pregătit-o...” Dacă ținem cont și de inserțiile polemice strecurate cu abilitate în text, putem afirma că balada de început „Închinare” reprezintă o parabolă sugestivă a însuși creatorului vitregit – a scriitorului-plugar și a plugarului-scriitor.

Printre cele mai dominante și mai periculoase păcătuiri ale pământenilor noștri, Ion Druță numește, înainte de toate, **decăderea**, decăderea în toate și în tot: decăderea limbii române (de aici încep relele noastre), decăderea etico-morală a poporului, decăderea pământului rămas fără pluguri, decăderea satului și a neamului în întregime („Care neam?/ Când tot neamul/ E plecat de-acasă?”), decăderea „Pomului învierii” („Florile răului/ Au pus stăpânire/ Pe noi, pe toți./ Așa încât azi/ Nu zicem ce vrem./ Nu facem ce vrem./ Nu trăim așa/ Cum am fi vrut./ Ci zicem/ Și facem./ Și trăim/ Cum ne dictează/ Florile Răului”), decădere în credință și în cele dumnezeiești („De-atâtea ori./ Doamne./ Te-am vândut/ Până că și pe tine...”). Drept consecințe ale numeroaselor și irecuperabilelor pericole viciabile ale societății, în mai toate sferile ei, inclusiv în sfera etico-morală și spirituală, poetul înfățișează cu duritate, prin proiecții acutizat realiste, dar și voit hiperbolizate, situații și stări de lucruri dintre cele mai sumbre și mai catastrofale. De exemplu, în balada *Decăderea graiului* Ion Druță deplânge cu îngrijorare starea deplorabilă a graiului moldovenesc, în care a ajuns

să se afle astăzi, altădată „cinstit” și „îngrijit” ca „cea mai sfântă sărbătoare/ Din toate câte au fost”, altădată prea plin de „har” și de „acea lumină tainică,/ Dumnezeiască,/ Ce luminează,/ Zi și noapte,/ În tot ce spunem,/ În tot ce zămislim.” Or, concretizează autorul, „Azi,/ Doamne,/ Cuvântul,/ În loc de-a trece/ Din gură în gură,/ Din generație în generație,/ Din veac în veac,/ Cade din zbor,/ În clipa nașterii sale,/ Se ofilește / Și se stinge,/ Fără a ajunge/ De la suflet/ La suflet”. Sunt apoi înregistrate și alte păcate ce s-au năpustit asupra graiului nostru, cum ar fi: „Întunecimile/ Ne-au mâncat/ Grăunțele din spic,/ Lăsându-ne doar pleava,/ Pe care noi o vânturăm,/ Și iară o vânturăm,/ Și-o mai vânturăm odată,/ Dar.../ Grâu-i grâu,/ Pleava-i pleavă...”. Țara ne este sluită de o întregă „hălăciugă” de „fărămituri de cuvinte”, de „jumătăți,/ Bucățele,/ Fărâme de gânduri”. Din care cauză „numărul ascultătorilor/ A dispărut./ Toți au devenit/ Vorbitori”, care „urlă din sală tăios”. S-a ajuns până acolo că însuși cuvântul „A fost dat,/ Din casă afară,/ Pentru că,/ Fără el/ O să trăiți mai bine,/ Așa ni s-a spus”. În timp ce o altă parte a vorbitorilor de grai „s-au vândut în sclavie”, „Ajungând servitori,/ Măturători de curți,/ Spălători de vase,/ Cine știe pe unde”. Cum însă Druță preferă să împingă lucrurile până la „pierzanie”, își încheie tabloul apocaliptic prin poanta profund sugestivă: cotropiți din toate părțile de „fărămituri” de cuvinte, am ajuns până acolo că „**nu mai avem cuvinte nici măcar pentru a ne ruga**” lui Dumnezeu, „ultimul nostru ascultător./ Și ultima noastră/ Speranță”.

Și în alte poeme sau balade Ion Druță se arată profund îndurerat de starea limbii literare și vorbite, de starea cuvântului, de starea verbului matern, dând naștere la meditații-rugi dintre cele mai îndurerate și pline de revoltă. În epoca economiei de piață, cuvântul este amenințat de mai multe molime și, în primul rând, de pângărire și de golul tăciunii. De unde și reacția promptă, polemică, dezaprobatore la pericolele ce ne pasc mereu: „Demonii răului/ Ne-au pus la cale/ Să scoatem la iarmaroc/ Cuvântul,/ Că,/ Cică,/ Fiind el frumos,/ Rotund,/ Sonor./ S-ar putea lua/ Bani buni./ Și noi,/ Toromacii,/ Din prostie,/ Din lăcomie,/ Din nimicnicie,/ Am scos cuvântul/ În iarmaroc,/ L-am pus să cânte/ Când nu-i era a cânta,/ Să joace,/ Când nu-i era a juca,/ Și l-am tot boțit,/ Și l-am tot cărat/ Din talcioc în talcioc/ Până i-am scos sufletul,/ Iar acolo unde/ Nu e suflet,/ Nimic nu e” (frumos acest tipar biblic: „dacă dragoste nu e, nimic nu e”). Scriitorul amintește contemporanilor grăbiți că, pentru moldoveni, „cuvintele frumoase” au fost și sunt „O boală veche/ ce nu-și are leac” (superbă definiție oximoronică!),

se identifică, în definitiv, cu însăși „mântuirea noastră”. De aceea ele trebuie bine păstrate și păstorite.

Nedumerește faptul că unii dintre confrății de condei – probabil, dintr-o superficială informare sau din rea-credință – o fac pe grozavul când îl atacă pe autorul *Poverii bunătații noastre* pentru așa-zisul **primitivism moldovenesc** în probleme de limbă literară. Pentru îmbunarea acestora, precum și a altora certați cu adevărul, Ion Druță scrie o admirabilă baladă *Rugă albă*, plină de lumină și de bucuria propriului rod înlăuntrul verbului matern, din care desprindem versurile: *Întoarce-ne,/ Doamne,/ Acea respirație/ Largă,/ Senină,/ Care să cuprindă/ Toată frumusețea,/ Toată adâncimea,/ Toată tristețea/ Verbului matern./ Dăruiește-ne,/ Doamne,/ Acea bunăvoință/ Fără de margini,/ Cu care vom primi,/ Cu care vom privi/ Lumea... Balada sus-numită este luminoasă și tămăduitoare și prin desele invocări și implorări fierbinți ale Divinității, rugată să îmbunătățească lucrurile rele de pe pământ, cum ar fi: *Curăță-ne,/ Doamne.../ De toate/ Rătăcirile,/ De toate/ Păcătuirile,/ De toate nelegiuirile...; Izbăvește-ne,/ Doamne, / De străvechiul/ Nostru blestem/ De-a pleca pururi peste tot/ Și-a nu ajunge nicăieri./ De-a încărca mai mult/ Decât putem duce,/ De-a le începe pe toate,/ Și a nu duce nimic/ Până la capăt; Curăță-ne,/ Doamne,/ Cuvântul/ De pustietate,/ De întunecime,/ De răutate; Luminează-ne,/ Doamne,/ Cu câte-un gând/ Curat,/ Adânc./ Omenesc, ca să putem duce mai ușor „crucea destinului”. De ce toate aceste rugă profund psalmodice? Pentru că, răspunde autorul: **Am decăzut,/ Doamne,/ Tot numărându-ne zilele/ De la o datorie/ La alta.../ De la anticipate,/ La alte anticipate,/ De la o dezamăgire/ La altă dezamăgire; Am sălbăticit,/ Doamne,/ Tot înlocuind.../ Demnitatea –/ Cu compromisuri,/ Fața –/ Cu masca, / Slujirea –/ Cu trădarea.** Totul e pus aici ca pe palme. Mai urmează ca aceste versuri să fie cântate în strană!**

Și atunci când vine vorba de pământul plugarilor și de destinul „decăzut” al acestora (*Femeile noastre/ Nu mai nasc plugari*), Ion Druță dramatizează până la însângereare starea de lucruri de aici; pentru că în viziunea lui pământul înseamnă *Matca noastră,/ Maica noastră,/ Marele nostru chin,/ Marele noastră caznă./ Visat din tată în fiu,/ Stropit cu sânge și sudoare,/ Vândut,/ Trădat,/ Bocit și blestemat,/ Rămas al nimănu,/ Decăzut, / Sălbăticit, / Pământul nostru, / Pe ziua de azi, / E numai suferință.* Concluzia nu poate fi alta decât una total dezarmantă: *Înstrăinarea / Pământului de plugar / Înseamnă – / Ruperea rădăcinilor, / Trădarea credinței, / Lepădarea de Dumnezeu. / Adică sfârșitul lumii.*

Maestru al personificărilor desfășurate și absolute, cu rază globală, autorul, în această baladă – *Urcarea plugului la cer*, împrumutând un tipar dintr-un cântec bătrânesc, excelează în construirea de proiecții imagistice de tip *dantesc*, cum ar fi acesta care încheie poemul despre apusul țărânimii printr-o poantă paradoxal de tragică: rămas fără plugarii dintotdeauna, risipiți care și unde prin străinătățile Rusiei, Italiei, Spaniei, Greciei, ***Pământul moldav*** – cântat și răscântat de atâtea ori de autor – a ajuns să tânjească părăginit, ca o ființă rănită a neamului, după negrul brazdei netrase de nimeni, pentru ca, într-un târziu îndoliat, să se răzbune pe țărani în străinați, care l-au trădat amarnic:

„Totul s-a întunecat,
A înțepenit,
A amuțit,
Și numai pe cupola cerului,
Pe sus,
Pe sus de tot,
Aleargă o pereche de cai,
Târând printre nori
Un plug răsturnat
Un biet plug
Cu coarnele în vânt
În aprigă căutare
De palme bățătorite
Și calde de țaran”.

Neîndoios, e un adevărat apocalips pentru trudnicul Plug, rămas în afara oricărei întrebuițări, care, nemaiaivând pe nimeni să-l țină de coarne aici, pe pământ, se avântă, supărat, înspre câmpia cerului, pentru a-și înfige măcar acolo lama de oțel flămandă de brazde (fie și albastre!) ...

Când urmărește să sugereze în mod sintetizator și general-uman realitățile crude și sumbre ale Moldovei, Ion Druță apelează la simbolul „corbilor”, păsări de rău augur, care, de regulă, prevestesc o nenorocire, un fel de prăbușire a neamului. În această ipostază de „mesageri ai morții” ei apar în extraordinara baladă creștină *Corbii de noapte*, care reprezintă o rugă francă, după miezul nopții, supranumită *Polunoșniță*. Iată cum începe acest întins poem: *Stoluri de corbi, / Doamne, / Au împânzit / Cerul / Patriei mele... / Și tot rotesc, / Rotesc, / Rotesc ... / Nici soare, / Nici lună, / Nici stele... / Beznă, / Miez de noapte, / Tăcere de mormânt / Și numai aripile / Corbilor / Vâslesc, / Tăcute, / Prin întunerice. / Mi se face / Greu pe suflet, / Doamne [...] / Stoluri de corbi, / Doamne, / Rotesc / Peste Vatra / Neamului meu. / Încă nu s-au copt / Stejarii / Din care ar urma / Să se facă sicrie / Și cruci pe morminte...”.* Ne îngheață sângele în vine când aceste repetiții

anaforice cu virtuți profetice negative dau naștere la o atmosferă poetică de prăpastie, căci, precizează metaforic în continuare autorul, corbii care „rotesc” de asupra neamului nu sunt altcineva decât „corbii declinului”, „corbii stingerii noastre”. Culorile sumbre sunt voit îngroșate printr-o serie de vizări critice de-a dreptul nimicitoare: viața noastră e un „nesfârșit dezmăț”, „ni se sfărâmă neamul”, „trăim din furat”, ajuns-am „Vânzători de neam și de Dumnezeu”, „nu avem nimic la suflet”, „credința ne-a secăt”. Pentru a culmina cu aceste versuri alegorice de un hiperbolism absolut: *Astăzi / Negrul / A înghițit / Pe de-a-ntregul / Ceea ce a fost cândva alb; / Minciuna / I-a mâncat / Adevărului / Și mâinile, / Și picioarele, / Și capul...* (Specificăm: poemul a fost scris în 2000).

Puterea de rezistență a neamului nostru, demnitătea, credința și cinstea lui, pe parcursul secolelor, au fost puse la încercări dintre cele mai grele, mai măcinătoare de atâtea ori, de atâtea ori, cum ar fi: *Războaie, / Revoluții, / Foamete, / Epidemii, / Deportări, / Marxism, / Leninism, / Stalinism, / Ani de tranziție, / Capitalism sălbatic, / Alegeri nominale, / Alegeri cu lista, / Alegeri anticipate, / Toate plătitte / Cu răbdare, / Cu dezamăgire. / Cu atacuri de cord, / Cu noi morminte. / Floarea neamului, / Fruntea neamului, / Demnitatea neamului, / Smulse din rădăcini, / Batjocurile, / Îngropate, / Cu zile cu tot. Și totuși ne-am ocrotit partea noastră de cer și de soare, iar Dumnezeu nu și-a întors fața de la noi. Pentru că *mai suntem încă / Creștini. / Dacă nu cu fapta, / Cu vorba suntem. / Dacă nu cu vorba, / Cu cugetul, / Cu pielea, / Cu oasele / Suntem creștini.**

Druță n-ar fi Druță, dacă vigurosul lui curaj civic și estetic nu i-ar permite să polemizeze – cu ușoară ironie – până și cu unele precepte biblice, cu însuși... Dumnezeu în problemele lumești, când semenii săi, prin „apucăturile” și „păcătuirile” lor, ajung, disperați, pe margine de prăpastie:

–*Și totuși, / Ce mai faceți? / Zice Domnul. / – Ce să facem... / Trăim / De azi pe mâine, / Ne ținem mai mult cu vise... / La ce visăm? / Visăm ca anul viitor / Să fie ceva mai bun, / Decât anul acesta. / Visăm ca parlamentul / Pe care-l vom alege / Să fie ceva mai cinstit, / Mai de treabă, / Decât cel ce a fost, / Cu toate că, / În sinea noastră, / Cam bănuim / Că și anul viitor / Va fi, / Ca și anul ista. / Una semenii, / Alta-ți crește. / Cât despre noii deputați, / Pe care, / Chipurile, / Îi vom alege, / Știm prea bine / Că și ei vor face / Aceleași șmecherii / Ce s-au făcut / Și până la dânșii, / Pentru că, / De ... / Noi cu viața, / Din rău în și mai rău, / Ei, / Din bine / În și mai bine.*

La îndemnul Domnului că „vatra străbună” nu trebuie părăsită, căci ea ține împreună întregul neam, poetul ripostează: *Care neam, / Dumnezeule! ... / Acolo unde / Nu e lumină, / Acolo / Nu e nici neam. / Cât despre noi, / Ce lumină, / Care lumină, / Când noi / Nu mai avem ochi / A ne vedea / Unul pe altul !!! / Atât de mult / Ne-am tot urât, / Ne-am tot trădat, / Ne-am tot vândut, / Încât / Nici nu mai ținem minte, / Care și pe care, / Și de câte ori, / Și cui anume, / Și pentru ce l-a vândut... / E o cumplită decădere...* Iar când vorba vine de porunca biblică **Iubește-l / Pe aproapele tău, / Ca pe tine însuși:** / Numai ea / Vă poate salva, eroul liric al baladelor creștinești druțiene reacționează astfel: *Dară, / Sfinte Dumnezeule... / Ușor de zis / „Să vă iubiți / Unul pe altul...” / Cum să ne iubim, / Când, / Iată, / Geme pământul / De oase nevinovate... / Cei, / Care / I-au îngropat de vii / Pe părinții, / Pe frații, / Pe copiii noștri, / Mai umblă și azi / Cu capul sus, / Cu aere de biruitori... / Și dacă îi iertăm / Și dacă ne înfrățim / Cu călăii, / Nu ne facem, / Oare, / Părtașii / Crimelor lor? (...) / Va fi, / Această înfrățire, / A jertfei / Cu călăul, / Plăcută / Ochilor Tăi ?* În fața acestor argumente de netăgăduit, Împăratul Ceresc tace, căci le consimte, le aprobă.

Neiubirea aproapei (există astfel și un titlu de baladă!) ne-a determinat să-i declarăm chiar „război” acestuia, tratându-l cu ură și dușmănie deschisă și preferând mai degrabă „ducerea la fund” (scufundarea în neființă) a propriei „corăbii” dimpreună cu Arca lui Noe a colectivității: *Ne ducem, / Doamne, / La fund, / Împreună cu / Marile noastre / Prăbușiri / Împreună cu Homer, / Cu Da Vinci, / Cu Bach, / Împreună cu demonii, / Împreună cu sfinții, / Ne ducem, / Iată, / La fund.* Din cauza letală că ne-am molipsit cu toții de „păcatul iubirii”: *Pierim, / Dar de iubit / Pe aproapele nostru...?! / Ferească Dumnezeu. / Mai bine / Ne ducem cu toții / Ne ducem la fund.* Cuetremurătoare este această scufundare a umanității în oceanul nimicului/ neființei!

Există și multe alte încercări ale eroului baladesc druțian de a se încontra cu Domnul, cu poruncile lui – prin opuneri fățișe (*Nu vă lăsați pradă / Disperărilor, / Zice Domnul... „Rugați-vă” / Zice Domnul...*) și prin întrebări tăioase ce țin de rostul omului pe pământ: *Spune-ne, / Doamne ... / Pentru ce-ai umplut / Lumea cu noi? / Cum se face / Că acest lut / Însuflă de tine / Cu cap, / Cu mâini și picioare, / Tot trăind / Se tot întreabă, / Pentru ce-o fi venit / Pe lumea asta? / Ce e cu noi? / De unde venim? / Unde ne ducem? / Care ar fi steaua, / Rostul, / Sensul, / Rânduirea vieții sale? / Să fie oare / Munca grea, / Chinuitoare, / Pentru pâinea / Cea de toate zilele,*

Unicul nostru rost? ”; sau: „Doamne, / Pentru ce ne tot trimiți / Îngerașul cela, / Cu trăistuța plină, / Când lumea de azi / Sălbătică, / Înrațită, / O haită de lupi / Încleștați ei între ei. / Ce rost pot avea / Darurile cerești, / Când se mănâncă / Frate cu frate, / Se înghit de viu...

De mare originalitate creativă dă dovadă autorul baladelor creștine mai ales în inventarea de **situații poetice** pe cât de ingenioase, pe atât și de surprinzătoare, ele însele (situațiile) prezentându-se ca niște poante miezoase de largă respirație. Elocvente în acest sens sunt baladele *Spinii, Pomul învierii, Trăistuța cu daruri cerești, Veșnicul semănător, Popas la marea răscruce a vremurilor* (cam prolixă), *Corbii de noapte* ș.a. De exemplu, prima baladă citată conține și aceste frumoase versuri profund simbolice, profund tămăduitoare întru Hristos: *În fiecă dimineață, / Înfige, / Doamne, în noi / Câte-un spin / Din cumplita Ta cunună / Așa ca să-l purtam / Ziua întreagă / Uitând de laudă, / De mândrie, / De zaviste, / De dușmănie, / Pentru a putea zice, / În amurg – / Domnul ne-a trimis / O suferință, / Ș-am purtat-o cinstit / Ziua întreagă, / Ispășind un mic păcat, / Din cele păcate / Multe și grele.* Iar balada *Pomul învierii* înscenează o luptă crâncenă între „mărăcinile” vieții și pomii mereu dați în floare, dar fără a rodi, între practicismul semenilor, gata oricând „să pună ceva în gură” și „pomii pentru suflet”, care „cântă” în limba nemuririi.

Cunoscător profund al psalmilor lui David și al pildelor lui Solomon, Ion Druță își oprește ochiul deseori asupra unei fericite formule biblice, apoi țese în jurul ei un întreg text poetic, îl dezvoltă și argumentează, întorcându-l cu fața spre ziua de astăzi. Așa sunt zicerile cu funcție anaforică, dar și epiforice, ce imprimă întregului o tensiune emotivă rotundă și intensificatoare: *Venim, Doamne, spre tine... (Venim să ne plângem / De necazurile, / Pe care le cunoști prea bine[...]) / Pentru că / Mare este bunătatea Ta, / Și, / Cu speranță în suflet, / Venim spre Tine); sau Ne ducem, / Doamne, / La fund... ; sau Vin Duminicile, / Doamne ... (Și ne întreabă / Cine va ținea neamul, / Peste un an, / Peste un veac, / Dacă pe noi azi, / Sfânta Duminică / Nu ne găsește acasă); sau Doamne ajută (Prin tăcerea câmpurilor, / Din când în când / Se tot aude: / Doamne ajută, / Măi oameni buni!! „Da chiar vă mulțumim!”); sau: Dumnezeu e cu noi (Totul ce a fost / Binecuvântat de tine / A lăsat o urmă, / Un rost, / Un tâlc... / Pentru că / Și iarna și vara, / Și ziua și noaptea, / Și în vremuri de pace, / Și în veacuri de zbucium / Dumnezeu a fost cu noi); sau: Pace vouă (Și celor sărmani, / Și celor bolnavi, / Și celor înstrăinați, / Nedreptățiți, / Uitați de lume,*

Și celor mici,/ Ce nu au/ Pe lângă cine crește,/ Și celor bătrâni,/ Rămăși singuri/ În amărăciunea lor–/ Tuturora/ Domnul vă dăruiește/ Cea mai mare minune,/ Zicându-vă:/ Pace vouă!)

În scopul obținerii unui efect estetic similar autorul se servește din plin și de „filozofările populare”, de meditații grave centrate în jurul unor elemente primordiale din viața plugarului ca: „bulgărele de pământ”, „firul de iarbă”, „bobul de grâu”, „focul din vatră”, „florile de toamnă”, „rădăcinile neamului” etc.

Textul poetic druțian mustește de înțelepciuni general-umane și aforisme: (*Omul azi, / Din regele naturii, / A ajuns groparul ei (...) / Distrugându-se pe sine, / Distruge totul în jur; A ara, / A semăna / Înseamnă / A înmulți viața; Niciun plugar / Nu va lăsa brazda / Nedusă la capăt; Din lut provenim, / În lut ne vom întoarce*”; *Căci a fi viu, / Înseamnă / A merge înainte; Căci omul, / Prin firea sa / Dumnezeiască, / Nu poate fi / Rob al unui mal, / Rob al unui râu, / Rob al unei idei.../Ne-am înrobit, / Doamne, / Noi înșine / Pre noi înșine; Că în viață, / Deseori, / Pentru a merge înainte, / Trebuie de întors înapoi*); de metafore și paradoxuri (*Focul din vatră este un veșnic altar, Drumurile noastre multe nu duc nicăieri, Pe malul celălalt orice înaintare / Duce înapoi, / Orice început / Cade în sfârșit*); de o bogată frazeologie creștină și laică, de personaje speciale („Îngerul păzitor”, „Îngerașul”, „Preotul” etc.)...

Frumoasă zicerea-crez din interviul *Pentru mine a face literatură sau a face teatru este un fel de a trăi*. Foarte semnificativă și caracteristică pentru întreaga creație a lui Ion Druță, dar mai ales pentru baladele sale creștine, în care elementul autobiografic și zbuciumul sufletesc, credința întru Dumnezeu și aspirațiile-i sfinte spre pace, omenie, bunătațe, dreptate se împletesc într-un tot organic și integrat: a trăi în artă ca și în viața de toate zilele, a respira cu toți porii etici și estetici neliniștile, temerile și păcătuirile semenilor, a identifica munca de creație cu arderea fosforescentă a spiritului în timp, spațiu și istorie – oare aceasta nu denotă prezența unui *professionalism* de cea mai înaltă cotă și prețuire?!

Se știe că spiritul creativ al lui I. Druță e de natură eminent poetic, interpretarea metaforico-simbolică a vieții fiind dominantă în viziunea și stilistică. Totodată, fluidul său problematic și ideatic face corp comun cu întreaga-i creație, însă în poezie puterea de expresie, de sublimare și de accesibilizare (dacă se poate spune așa!) a mesajului creștin este net superioară, cum net superioară este în ea și actul de concentrare sugestivă, de sinteză și esențializare a fondului de idei, de fragmentizare, de intensificare

și acutizare a acestuia. Dacă ținem cont de faptul că poezia baladescă a lui Druță este în întregime participativ-colocvială, se adresează – prin rugă și psalmi moderni – divinității și conversează cu acesta în mod duhovnicesc, efectul ei estetic și creștinesc este nemăsurat mai mare, mai viguros, mai plin de vrajă decât în alte genuri de creație.

Scriitorul și-a modelat chiar o formulă și un stil poetic foarte adecvat structurii sale psihologice-artistice, generatoare de atmosferă încordată și muțată într-un aer dens de credință și religiozitate, de păstor al neamului, o turnură sacadată a frazei bine ritmate, dar *nerimate* (prea dure sunt realitățile evocate, ca să mai poată rima!), de respirație modernă egală cu sine în mai toate cazurile, dar fără a renunța la mijloacele de seducție ale poeziei populare și clasice. Când scrie balade, autorul, de regulă, este dominat de **stări totale** și de **clipe de vârf**, se lasă cutureiat – până la extrema emotivității – de idei existențiale și metafizice acute și obsedante, îndurerându-se sincer de „rănilor” prezentului descumpănit. Iată de unde provin criticile acide și polemicile lui neadormite provocate de relele și crizele societății: crize sociale și politice, crize economice și culturale, crize morale și spirituale, crize de omenie și de credință. Baladele creștine ale lui Ion Druță blamează și bat alarma în legătură cu astfel de „demoni ai răului”, ca: dărâmarea omenescului din om, pustiirea sufletului; de prea multă ură nu mai avem ochi pentru a ne vedea unul pe altul; când e vorba să murmurăm o spovedanie, devenim muți; nu știm a pași pragul bisericii, din care motiv, zice usturător autorul, răsturnând un vechi proverb: *Astăzi, omul / Nu atât sfințește / Cât pângărește / Pământul / Cu umbra sa*; morbul indiferenței ne îndepărtează atât de mult de pilda biblică cu samaritanul care a cules pe-o margine de drum un nenorocit pentru a-l vindeca pe cheltuiala sa, încât gestul acestuia ne stârnește râsul; aruncători din pietre din fire, le adunăm în coș, ca să avem apoi ce arunca în alții ș.a. m.d. Aici Druță se arată un adevărat intertextualist, explorând din plin *Marele Text al Bibliei și Marele Text al Paremiologiei Populare*.

E interesant de observat că, în ciuda evocării hiperbolizate a părților umbroase ale vieții, cartea de balade a lui Druță nu provoacă disperare, dimpotrivă, ne insuflă o tonalitate optimistă, cum optimist din fire e și autorul. Cititorul îngână, dimpreună cu scriitorul, această frumoasă „rugă albă”, care are darul de a vindeca, de a tămădui, de a alina, de a ne ușura sufletul: *Curăță-ne, / Doamne, / Cugețul / De pustietate, / De întunecime, / De răutate; / Curăță-ne auzul / De înjurături, / De scrâșnete, /*

De blesteme; / Curăță-ne vederile / De urâtenii, / De sălbăticii, / De josnicii. / Dăruiește-ne, / Doamne, / Măcar o oră / De liniște curată [...] Doar Tu ne ești / Razim și sfetnic, / Sensul suprem / Al existenței noastre... Numai procedând astfel, vom putea ajunge să ne considerăm „păstori ai cuvintelor frumoase”: *Patria noastră, / Fiule / A fost / Și rămâne / Bunătatea. / Hotarele / Patriei noastre, / Dinspre nord / Și dinspre sud, / Dinspre est / Și dinspre vest, / Se numesc / Credință, / Răbdare, / Tăcere, / Iubire. / Deci tu, / Fiule / Când va fi / Să te căpătuiești, / Să-ți ridici casă / Din lampaci / De bunătate, / Aco-perind-o / Cu snopi de tăcere. / Acolo să-ți fie / Viacul...* Iată cam cum gândește metaforic Ion Druță – atât de natural, ca și cum n-ar gândi prin metafore.

Indubitabil, există în demersul poetic (voit religios) al lui Ion Druță și nu puțină discursivitate prolixă, multă oralitate, destulă directitate chiar. Nu lipsesc și unele repetări de versuri întregi, de imagini, expresii... Le putem explica (parțial) prin faptul că un suflet copleșit de crize și temeri, de drame și tragedii preferă, în exteriorizarea lui, nu atât parabola și „ocoul” metaforic, cât discursul direct, descărcat de balast imagistic, însuși dicteul stilistic, conjugat cu dialogul și cu implorarea deică – o figură retorică suverană a mai tuturor baladelor druțiene.

Scriitorul are o deosebită înclinație pentru *filozofarea poetică* în jurul problemelor ontologice ce afectează neamul, e atras de meditații *elegiace* impregnate cu lirism și având tonalități liturgice, în atenția lui se află în permanență ocrotirea valorilor

creștine, respectarea poruncilor christice, promovarea unui etos popular sănătos. Împletindu-se cu vocea divinității, vocea interioară a autorului capătă, de multe ori, modulații profetice. În plămădirea baladelor sale din aluatul realității, Ion Druță ar avea tot dreptul să spună: *Scriu cu fața întoarsă spre Tine, Doamne!* Faptul acesta împrumută versurilor sale mai multă gravitate, pondere ideatică, vigoare, substanță general-umană de natură creștină. Universal poetic-baladesc creat de Ion Druță este unul dominat de simboluri etice, ontologice și metafizice, biblice, este unul plin de luminozitate și credință, dar și de mare tensiune prin stările dramatice și dramatizate evocate sau înscenate, inclusiv prin stările binefăcătoare de dor mioritic și de rugăciune creștină. Evocând trăiri umane cu plus și cu minus, Ion Druță are darul ceresc de a vedea probleme, chiar și atunci când acestea se află în stare embrionară, și de a le judeca prin viziuni critice. Cu toate acestea, el nu este un adept al demersului negativist; știe prea bine că atât apologia, cât și denigrarea sunt procedee, de regulă, păgubitoare, de aceea nu-și permite să le aplice. În viziunea scriitorului, Dumnezeu se relevă în primul rând prin credință: *Credința e copacul ce freamătă pururi în sufletul omului...*

Baladele creștine din cartea unică *Îngerul supra-viețuirii* demonstrează faptul că și în sfera poeziei se simte mâna unui mare maestru, care este Ion Druță, maestru care cunoaște foarte bine postulatul estetic: cu cât o operă este mai poetică, cu atât ea exprimă mai mult și mai profund adevărul și omenescul, bunătaea și frumosul.

Nicolae Coțofan. *Farfurii decorative*. Șamotă pictată, Ø - 710, 1985. (Din fondurile Muzeului Național de Artă)